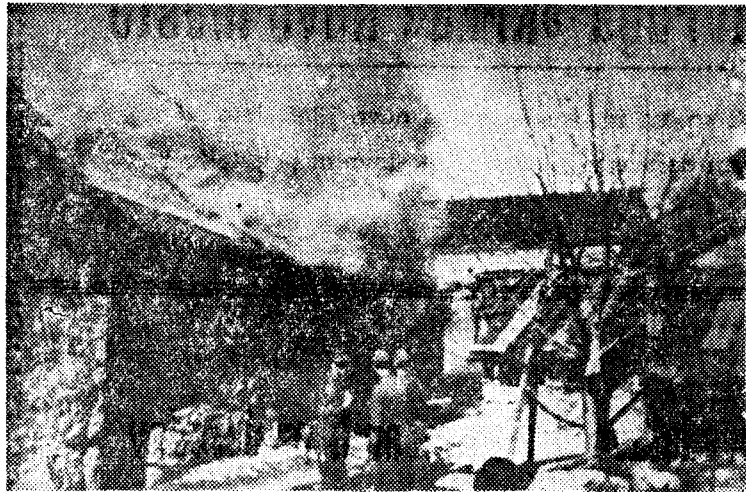

Požgana vas - muzej

Istrska vas Lipa je bila požgana do zadnje hiše

Na posebnem sestanku na Reki so pred kratkim sklenili, da bodo vas Lipo, oddaljeno od Reke okoli 20 kilometrov, ki so jo med zadnjo vojno nemški okupatorji požgali, spremenili v muzej oziroma v spomenik — miru. Pri restavraciji vasi bo pomagalo reško-istrsko območje in del Slovenije, dela pa naj bi bila opravljena v petih letih.

Požgano Lipo so sicer začeli obnavljati že leta 1945, toda sedanja načrta predvideva, naj bi imela vas Lipa takšno podobo, kakršno je imela takoj po požigu. Zdaj so dali načrt restavracije vasi v javno obravnavo, računajo pa, da bodo preostale vaščane postopoma izselili iz vasi.

V spomin petim žrtvam

Naročeni smo na vaš časopis, vsa družina ga rada prebira. Ko ga beremo, se spominjamo časov, ko so delali nemški, italijanski in naši fašisti po naših krajih svoja zločinska dejanja. Se zdaj se ob teh spominih zgrozimo.

Tudi naša vasica, ki leži blizu Cerknškega jezera, pod hribom Slivnico, je med vojno mnogo pretrpela. Opisala bi rada le del grozot, ker bi bil predolg seznam trpljenja.

Sredi naše vasi Grahovo, ki jo dobro poznajo nekdanji partizani, posebno tisti, ki so bili v Notranjskem odredu ter Tomšičevi in Serčerjevi brigadi, je križišče. Tam so se večkrat spopadli partizani z okupatorjem in njegovimi pomočniki. Ponoči 24. novembra 1943 sta Tomšičeva in Serčerjeva brigada v naši vasi uničili domobransko postojanko.

Dne 6. novembra 1944 so imeli terenski politični delavci iz naše vasi v Krajčevi hiši sestanek. Dolgo so razpravljali o nalogah, ki jih še čakajo, okoli 22. ure pa so se začeli razhajati. Le Janez Kranjc, po domače Anžič, je ostal. Misli je, da je tam varno in je namestaval v hiši prenočiti.

Kmalu potem, ko so se aktivisti razšli, so vdrli v hišo domobranci. Zgrabili so Janeza in ga surovo odvedli iz hiše na dvorišče. Sosedje so zaslišali obupne krike. Nato je zaregljala brzostrelka, kar je pomenilo, da Janeza ni več, da je umrl v najlepših moških letih. Njegova mati ga je našla na dvorišču v mlaki krvi.

Isto noč pa so pobili v naši vasi še štiri ljudi. Družina Rožančica se je po letalskem napadu na vas morala preseliti v hišo na koncu vasi. Pri tem bombardiranju je bila mati ubi-

ta. V novem stanovanju je družina dočkala strašno noč.

Popolne so začeli kuhati žganje. Delo se je zavleklo pozno v noč. Mimo sta prišla dva brata — partizana, ki sta nameravala domov v Žilce. Po poti sta zvedela, da ne moreta domov, ker so tam domobranci. Pri Rožančih sta opazila luč; poznala sta družino, da je z vsem srcem za osvobodilno gibanje in sta se zato ustavila pri njih. Lepo so ju sprejeli in jima ponudili pravkar skuhanega žganja. Čas jima je hitro mineval ob delu, pogovorih in tišem prepevanju partizanskih pesmi. Medtem pa je neki izdajalec obvestil domobrance, kdo vasuje pri Rožančih. Ti so tiho prišli do kuhinjskega okna in skozenj izstrelili rafal iz brzostrelke. Oba brata, mlada človeka, sta s pesmijo na ustih za vedno obnemela. Tretja žrtev je bila domača hči Francika: ko je stopila na kuhinjski prag, jo je zadela krogla v srce.

Domači sin Janez, ki se je vrnil iz italijanskega taborišča pred letom dni, še ves poln spominov na grozote, je skupaj s sovaščanom Tonetom Gornikom, po domače Ulečim, malo pred tem odnesel kotel, da bi izstrelil vsebino. Ko sta zaslišala streljanje, sta hotela zbežati pred morilci. Uspelo je samo Tonetu, Janeza pa so streljali pokosili.

Tako so padle v nekaj minutah štiri žrtve.

Kmalu potem pa se je iz gozda zaslišala partizanska brzostrelka. Pognala je domobranci strah v kosti, sicer bi se bili maščevali še nad drugimi vaščani. V kuhinji in na dvorišču pa je tačas ležalo četrto mladih žrtev in kri se je nabirala v lokve...

Ni dolgo, kar je preteklo od tega dogodka 21 let.

A. G.

Zakaj pravzaprav spremeniti neko vas, v tem primeru Lipo, v muzej oziroma spomenik miru? Predvsem zato, ker je to majhno istrsko vasico, stisnjeno med dvema hribočkoma, ker je to že tako revno in ubogo naselje na drugi strani Učke doletela strahotna usoda nacističnih zločincev.

Nekaj sto italijansko-nemških fašistov je namreč 30. aprila 1944 leta pridrvelo v vas Lipo, najprej postrelilo nekaj »mimoidečih« prebivalcev, vse preostale pa so zaprli v hišo s šte-

vilko 20, last Draga Jakšetića, in jih s hišo vred zažgali... Bil je to grozen zločin, bilo je to dejanje, kakršnega lahko store samo ljudje, željni krvi in ognja... Skupaj so zažgali 135 hiš in 135 hlevov ter ubili 263 vaščanov. Potem pa so zločinci zapustili pogorišče in morišče in s seboj odpeljali 367 glav živine ter 60 voz, naloženih z gospodarskim orodjem in pridelki...

In v spomin na ta tragičen dogodek, na ta fašistično-nacistični zločin, naj bo vas Lipa muzej, naj bo spomenik — miru!

Južnotiroolski teroristi in njihovi zaščitniki

Pred kratkim je bilo v Gradcu več procesov proti Avstrijcem in Zahodnim Nemcem, ki so jih obdolžili, da so v zadnjih letih metali v Južni Tirolski bombe, razstreljevali vode visoke napetosti, obstreljevali italijanske policijske postaje in izvedli tudi druge teroristične napade. Nekaj ljudi je bilo pri tem ubitih, mnogo ranjenih in povzročena škoda je bila zelo velika. Mirni odnosi Avstrije z njeno sosedo Italijo so s takimi dejanji ogroženi in v sredi Evrope ustvarjajo ognjišča nemira. Avstrijski državni tožilec je na graškem procesu izjavil v svojem zaključnem govoru: »Če obtožene priznate za krive in jih obsodite, jih obsodite v prid demokraciji, v prid miru, v prid Avstriji in nazadnje v prid Južni Tirolske.« Južni Tirolci namreč sami odklanjajo teroristične napade.

Toda obtoženi niso obsodili, marveč so jih oprostili. Sedaj hodijo okoli zopet prosti in organizirajo nove neonacistične akcije in drzno motijo nadaljnje procese. Obtoženi teroristi niso neoporečni »patrioti«, za kakršne se sami proglašajo. Isti ljudje so namreč sodelovali pri atentatih z razstrelivom in pri provokacijah ob berlinskem zidu, udeležili so se neonacističnih akcij v Franciji in Belgiji in so bili v Avstriji zaradi sličnih prestopkov že večkrat kaznovani. Student Kümmler, ki je pri pro-

tifašističnih demonstracijah ubil 67 let starega Ernesta Kirchwegerja, pripada isti družini. Kdo so torej tisti, ki ščitijo teroriste?

Le malo je takih, ki gredo v Münchnu mimo hiše številka 34 v Neuhauserstrasse in vedo, da se za zidovi te hiše igrajo z dinamitom. V drugem nadstropju je na vratih tabla z napisom »Kulturno delo za Južno Tirolsko«.

To »kulturno delo« pospešuje bordske vladne ustanove in ga bogato podpirajo zahodno-nemški bogati finančniki. Vodi telji tega »kulturnega dela« imajo zelo tesne zveze z desničarskimi ekstremnimi organizacijami, predvsem z raznimi revanšističnimi organizacijami kot »Nacionalistična mladina vzhodnih provinc«, »Sudetsko nemški-mi« in sličnimi organizacijami. Med zaščitniki teh zločinskih organizacij so tudi nekdanji bavarski državni minister von Stein, bavarski vladni svetnik Emil Franzel, ki je sodeloval v vojni zločinih v CSSR in tudi Hitlerjev general R. Konrad, špionažni strokovnjak nacistične oborožene sile. Tudi drugi njihovi zagovorniki so znani. Ti so organizatorji terorističnih napadov na Južno Tirolsko. To vedo tudi avstrijske oblasti, ki pa so verjetno v tem primeru brez moči.

Johann Müller, Dunaj

Esesovci niso prizanesli niti ženskam niti ne otrokom

OBRTNO PODJETJE

Cokla

BLEJSKA DOBRAVA

IZDELUJE

osebna zaščitna sredstva

Delovnim ljudem in poslovnim prijateljem srečno in uspešno 1966. leto

Zbiranje zgodovinskega gradiva o Gradnikovi, Prešernovi in Vojkovi brigadi

Pobuda zgodovinskega odbora pri predsedstvu ZZB NOV Slovenije glede pisanja monografij brigad in prenašanja njihovih bojnih tradicij na mlajši rod je naletela na topel sprejem tudi pri nekdanjih borbih 31. divizije. Sedaj imajo že vse tri brigade — Gradnikova, Prešernova in Vojkova — posebne odbore, ki jim predsedujejo nekdanji komandanti Martin Greif-Rudi, Karl Leskovec in Stanko Petelin-Vojko, z neposredno nalogo, da organizirajo zbiranje zgodovinskega gradiva in pripravljanje monografije za vsako brigado posebej.

Sklenili so, naj bi monografija Gradnikove brigade izšla še letos, Prešernove brigade prihodnje leto, Vojkove brigade pa v letu 1968.

Odbor Prešernove brigade je

doslej imel že vrsto sestankov. Na zadnjem, ki so ga imeli dne 5. januarja v Kranju, so se zmedli, da bodo prek svojih pododborov, ki jih imajo že po vseh gorenjskih občinah, v januarju in prvi polovici februarja po vseh večjih krajih organizirali tovarniška srečanja in sestanke z nekdanjimi borci ne le Prešernove brigade, ki jih je največ, temveč tudi Gradnikove in Vojkove brigade. Podobne sestanke pa naj bi imeli tudi v Mariboru, Novem mestu in še v nekaterih drugih večjih krajih, kjer žive nekdanji pripadniki 31. divizije. Na teh srečanjih in sestankih se bodo pogovorili, kdo naj bi se lotil opisovanja posameznih dogodkov iz zgodovine brigade, o katerih ni izvirnih dokumentov, oziroma dopolnjevanja netočno ali pomanjkljivo opisanih do-

godkov. Zbrati pa bo treba tudi čim natančnejše podatke o padlih borcih.

Odbor Gradnikove brigade ima v primerjavi z drugima dvema brigadama najtežavnejšo nalogo, kajti o tej brigadi je ohranjeno zelo malo izvirnih dokumentov. Zlasti to velja za Goriško brigado, ki se je novembra 1943. leta združila z Gradnikovo. Zato bo odbor še v tem mesecu imel v Ljubljani večdnevni posvet z nekaterimi nekdanjimi funkcionarji in stariji borci te brigade, da bi po spominu čim natančneje obdelali bojno pot brigade v prvih mesecih njene obstoja. Do podobnih posvetov glede goriške fronte in Goriške brigade bo v kratkem prišlo tudi v Novi Gorici. Odbor je prek posebne okrožnice, ki jo je poslal več kot 300 borcem, se-

znanil nekdanje pripadnike Goriške in Gradnikove brigade s svojimi načrti in jih zaprosil za pomoč. Prvi uspehi so že tu: nekateri borci in funkcionarji pošiljajo fotografije, dnevnike in izvirne dokumente, ki jih v naših muzejih in institutih še nimajo, drugi pa so začeli opisovati boje in dogodke, o katerih nimamo nobenih pisanih virov.

Hkrati z organiziranim zbiranjem najraznovrstnejšega zgodovinskega gradiva so se odbori teh treh brigad lotili tudi zbiranja finančnih sredstev. Potrebujemo jih namreč ne le za pripravo monografij, temveč tudi za obdaritev nekdanjih pripadnikov, ki jim bo knjiga o zgodovini njihove enote nedvomno dragoceno priznanje za udeležbo v narodnoosvobodilnem boju.

TOVARNA DUŠIKA RUŠE

Ruše — Slovenija

PROIZVAJA:

KARBID:

za avtogeno varjenje, razsvetljavo in acetilensko kemijo

FEROKROM-SURAFFINE:

za jeklarsko industrijo

ELEKTROKORUND:

za brušenje in izdelavo brusnega papirja in brusov

TALJENI MAGNEZIT:

za elektroizolacijo

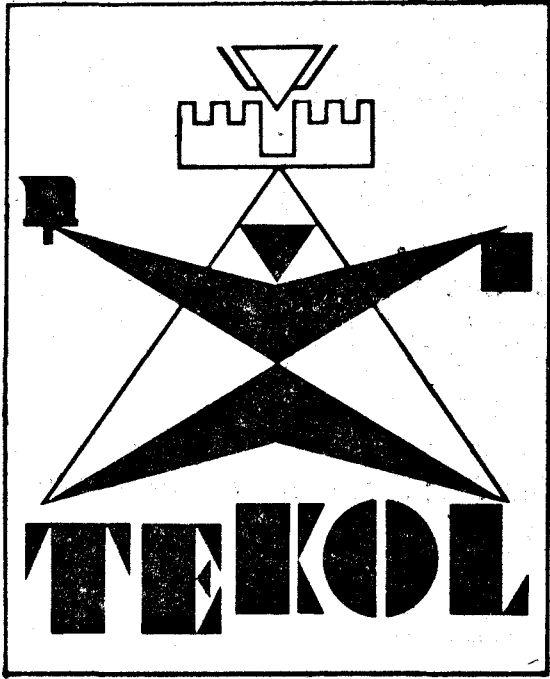
KISIK IN ACETILEN — DISSOUSPLIN:

za rezanje in varjenje metalov

BRZOJAV: AZOT Maribor

TELEFON: 80-108 Ruše

Obrtno gradbeno podjetje za tehnično-zaščitna dela
MARIBOR, TRŽAŠKA CESTA 44, YUGOSLAVIA

Izvršuje:

slikarsko pleskarska
 antikorozijska
 metalizacijska
 in plastifikacijska dela

Kmetijska zadruga »Krka« Novo mesto

želi srečno in uspeha polno novo 1966. leto
 vsem delovnim ljudem in poslovnim prijateljem

Podjetje za predelavo prehrabnenih proizvodov „EMBA“ Ljubljana

čestita delovnim ljudem in poslovnim prijateljem
 in želi mnogo delovnih uspehov v 1966. letu

Veletrgovina

»**P R E H R A N A**«

Maribor, Gorkega 34

nudi grosistično detajlistični trgovski mreži raznovrstno
 trgovsko blago.

Cenjenim potrošnikom, poslovnim prijateljem in vsem
 delovnim kolektivom želimo plodno 1966. leto.

Gozdno gospodarstvo Novo mesto

Z GOZDNIMI OBRATI:

Črmošnjica, Črnomelj, Metlika, Novo mesto, Podturen,
 Straža, Trebnje z gradbenim obratom in z obratom za
 gozdarsko načrtovanje.

POŠILJA NAJLEPŠE NOVOLETNE ČESTITKE Z
 NAJBOLJŠIMI ŽELJAMI ZA POSLOVNI USPEH

Komunalna banka Novo mesto

**z ekspoziturami v Krškem,
 Metliki in Trebnjem**

Tovarna kemičnih izdelkov

»**ARBO**« pošta Ljubljana - Polje

priporoča svoje kakovostne izdelke

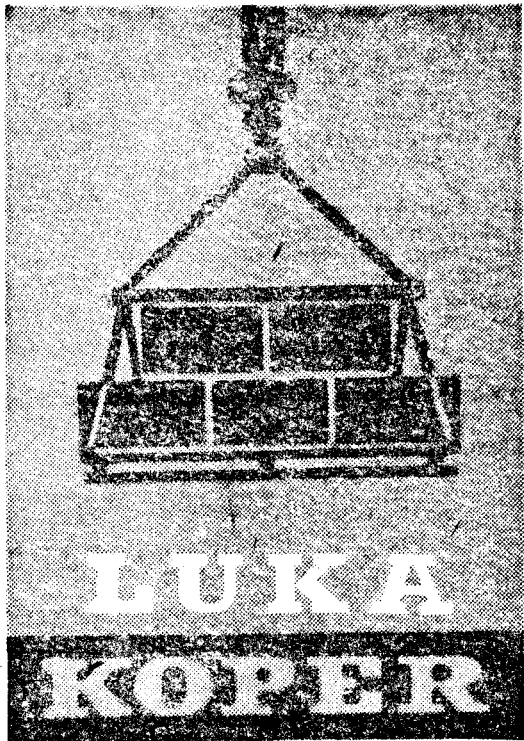
DELOVNIM LJUDEM IN POSLOVNIM PRIJATELJEM NAJBOLJŠE
 ŽELJE V 1966. LETU

ŽELI SREČNO IN ZADOVOLJNO NOVO LETO 1966

VSEM SVOJIM KOMITENTOM, VLAGATELJEM

HRANILNIH VLOG IN DELOVNIM LJUDEM

LUKA KOPER

*želi vsem
delovnim ljudem,
kolektivom
in poslovnim
prijateljem
uspešno
in zadovoljno
novo 1966. leto!*

NATOVARJANJE
IN IZTOVARJANJE
BLAGA —
LASTNA SKLADIŠČA

VODNA SKUPNOST DOLENJSKE NOVO MESTO

OPRAVLJA DELA NA REGULACIJAH VODA, MELIORACIJE,
PRESKRBA PITNE VODE, UREJANJE HUDOURNIKOV
IN KANALIZACIJE

Delovnim ljudem in poslovnim prijateljem najboljše želje v 1966. letu

OBČINSKA SKUPŠČINA TREBNJE

Z DRUŽBENO POLITIČNIMI ORGANIZACIJAMI

želi delovnim ljudem in kolektivom mnogo delovnih uspehov
v 1966. letu in osebne sreče ter zadovoljstva občanom

Zavod za zaposlovanje delavcev Novo mesto

želi srečno, zadovoljno in uspešno 1966. leto vsem delovnim ljudem
in kolektivom na področju občinskih skupščin Trebnje in Novo mesto

Obrtni center Žiri

nudi usluge v mizarški, mehanični
in kleparski delavnici —
čevljarska delavnica izdeluje
priznane copate

V letu 1966 se priporočamo
z svojimi solidnimi izdelki
vsem poslovnim prijateljem
in delovnim ljudem —
potrošnikom naših uslug

Kmetijsko gozdarska zadruga Sora Žiri

čestita
vsem poslovnim prijateljem
in delovnim ljudem srečno
in uspešno 1966. leto

ZAVOD ZA UPRAVLJANJE DRUŽBENEGA PREMOŽENJA

NOVO MESTO

čestita delovnim ljudem, kolektivom in poslovnim prijateljem srečno,
zadovoljno in uspešno novo 1966. leto

»IMPERIAL«

TOVARNA ČOKOLADE IN PECIVA

Krško

IZDELUJE KVALITETNO ČOKOLADO IN PECIVO

Cenjenim potrošnikom in poslovnim prijateljem vse najboljše
v 1966. letu

Zavod za zaposlovanje delavcev Maribor

čestita srečno in uspešno novo 1966. leto delovnim ljudem,
kolektivom in poslovnim prijateljem

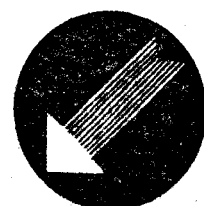
Specializirano trgovsko podjetje z gradbenim materialom

Gramex

Ljubljana

Kurilniška ulica 10

s svojima poslovalnicama na LAVRICI in VRHNIKI
ter predstavništvi v Beogradu, Zagrebu in Reki

ČESTITA VSEM POSLOVNIM PARTNERJEM
IN POTROŠNIKOM

USPEHA POLNO NOVO LETO 1966

